

فرهنگیان

<div><div>📅</div><div><div>چهارشنبه ۶ تیر ۱۴۰۳</div></div></div>
<div><div>📺</div><div><div>شماره ۴۱۷۰</div></div></div>
<div><div>🌐</div><div><div>www.fdn.ir</div></div></div>
<div><div>📡</div><div><div>FARHIKHTEGANDAILY</div></div></div>

👤 <div>مدیرمسئول:</div>
👤 <div>محمدامین ایمانجان‌ی</div>
👤 <div>قائم‌مقام مدیرمسئول:</div>
👤 <div>مسعود فروغی</div>
👤 <div>سردبیر:</div>
👤 <div>محمد زعیم‌زاده</div>
👤 <div>تلفن و فکس:</div>
☎️ <div>۰۲۱) ۶۲۹۹۹۴۹۵</div>
👤 <div>کدپستی:</div>
📍 <div>۱۱۳۵۳۳۸۱۶</div>
👤 <div>چاپ:</div>
👤 <div>چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی</div>
👤 <div>نشانی:</div>
👤 <div>خیابان حافظ،بایین‌ترازجمهوری</div>
👤 <div>روبه‌روی ساختمان‌بوس</div>
👤 <div>ساختمان فریختگان،طبقه سوم</div>

۱۶

کارشناسان از چشم‌انداز کشاورزی در دولت آینده می‌گویند

چالش‌های کشاورزی در دوران ریاضت‌آبی

فرهنگیان

تأمین امنیت غذایی از ارکان اصلی توسعه پایدار کشورهاست و مقابله با ناامنی غذایی باید به‌عنوان یکی از اهداف کلان برنامه‌ریزی‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور دنظر گرفته شود. کارشناسان حوزه غذا و کشاورزی معتقدند امنیت غذا و تغذیه زمانی حاصل می‌شود که همه مردم در تمام اوقات غذای کافی، سالم، متنوع و یکپارفت را که مطابق با مطلوبیت‌های اجتماعی و فرهنگی باشد برای داشتن یک زندگی سالم و فعال مصرف کنند. از این منظر، ناامنی غذایی پدیده‌ای چندبعدی است که علاوه‌بر پیامدهای منفی بر کمیت و کیفیت زندگی، دارای ابعاد اجتماعی، روانشناختی و فرهنگی است. امنیت غذایی و درجه اطمینان دسترسی به غذا به حیات اقتصادی و سیاسی و حیات امنیتی کشورها مرتبط است و توسعه جوامع به‌شدت تحت‌تاثیر وضعیت تغذیه و امنیت غذایی آنها قرار می‌گیرد. امنیت حوزه غذا و کشاورزی موضوعی است که بخشی از آن با وضعیت اقتصادی و معیشتی کشورها (شرایط اقتصاد کلان) و بخش قابل‌توجهی از آن از طریق مواجهه دولت‌ها با بخش کشاورزی و غذا (اقتصاد کشاورزی) حاصل می‌شود.

عباس کشاورز معاون پژوهشی مرکز ملی مطالعات آب اتاق بازرگانی ایران و حسین عسگری عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی در نشست «فرهیختگان» ناظر به انتخابات ریاست‌جمهوری و مواجهه دولت چهاردهم با حوزه غذا و کشاورزی برگزار کرد، چالش‌های بخش کشاورزی و غذا و پیشنهادهای خود را در این خصوص ارائه دادند.

خطر فرونشست و خشکسالی

در این نشست تخصصی که با موضوع بررسی چالش‌های بخش کشاور و ناظر به چهاردهمین انتخابات ریاست‌جمهوری برگزار شد، عباس کشاورز، معاون پژوهشی مرکز ملی مطالعات آب اتاق بازرگانی ایران با بیان اینکه مساله آب نه‌تنها برای بخش کشاورزی، بلکه برای کل کشور به یک ایرچالش تبدیل شده، ادامه داد اولین دلیل این موضوع این است که تا دهه ۷۰ حدود ۹۰ میلیارد جریان آب‌های سطحی را داشتیم که رودخانه‌ها و سد‌های کشور را تشکیل می‌دهند. این عدد در دهه ۹۰ به کمتر از ۵۰ میلیارد رسیده است. حدود ۴۴ میلیارد آب سطحی را از دست داده‌یم. طبق آمارهای رسمی میزان برداشت و تغذیه آب‌های زیرزمینی نیز تا دهه ۶۰ تقریباً هم‌تراز بوده است. سه روایت آماری مختلف برای اضافه برداشت طی ۴۰ سال گذشته مسلع شده است. بر این اساس وزارت نیرو ۱۲۵ میلیارد، سازمان زمین‌شناسی ۲۲۰ میلیارد و استاید دانشگاه تهران ۳۲۰ میلیارد اضافه برداشت را اعلام کرده‌اند. یعنی بیش از آنچه تریق می‌شده، برداشت آب صورت گرفته است. چاه‌های ما در دهه ۵۰ حدود ۴۷ هزار حلقه بوده که امروز به یک میلیون حلقه رسیده است. این موضوع از یک سو تبعات اقتصادی و از سوی دیگر تبعات دیگری مثل کاهش کیفیت آب را به دنبال دارد. اکنون با خالی شدن این مخازن، زمین در حال فرونشست است. این فرونشست به صورت نوزاری و فروچاله پایدار سرزمین را تهدید می‌کند. ما فرصت خود را به دلیل بی‌تدبیری به ایرچالش تبدیل کرده‌یم. از طرف دیگر نیز ما در حساب ملی سهمی به حق‌ابه‌های زیست محیطی تخصیص نداده‌یم. به همین دلیل شاهد بحران در دریاچه ارومیه، شادگان، هورالعظیم و سایر تالاب‌های داخلی هستیم. پدیده‌های زیست‌محیطی، خشم طبیعت و تغییر اقلیم منطقه‌ای شدیدتری را تجربه می‌کنیم. ما تا ۱۰ سال قبل ریزگدی نداشتیم که همین قدر ساده به تهران برسد. حداقل طی ۱۰ سال دو بدهی اولویت‌دار داریم که باید آن را با کاهش برداشت آب‌های زیرزمینی و احیای محیط‌زیست پرداخت کنیم. این امر نشان می‌دهد آبی برای بخش کشاورزی وجود ندارد. مسئولان باید توجه داشته باشند که باید با آب کمتر امنیت غذایی کشور را تأمین کنند. طی ۲۵ سال گذشته بخش کشاورزی بیشتر بر توسعه افقی متمرکز بوده است تا توسعه عمودی. این امر سبب شده هزینه تمام‌شده بالا برود و مجبور شویم قیمت‌های تضمینی را افزایش دهیم تا رضایت کشاورزان را جلب کنیم. اگر ما وظایف بخش کشاورزی را تقویت امنیت غذایی در کشور و حفظ منابع و افزایش درآمد کشاورزان بدانیم، توفیق مناسبی نداشتیم. یکی از چالش‌های عمده که طی ۵۰ سال اخیر بخش کشاورزی را رنج داده، موضوع سرمایه است. بخش کشاورزی کشور از کمبود سرمایه پنج‌تاخیلی می‌برد. گسترش مداخلات دولت، چالش دیگر این حوزه است. بخش‌های فعالیتی کشاورزی بلندمدت و زمان‌بر است که با طبیعت سروکار دارد. این امر نیازمند داشتن استراتژی بلندمدت است. متأسفانه ما در کشور استراتژی‌های میان‌مدت و بلندمدت نداریم.

فراز نخبگان از بخش کشاورزی

در ادامه این جلسه حسین عسگری، عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی بیان داشت یکی از بحث‌های جدی ما این است که چه کسی قرار است مشکلات بخش کشاورزی را در کشور حل کند؟ ما طبیعتاً نیازمند منابع انسانی هستیم. بخش کشاورزی بالغ بر ۳ هزار هیات علمی دارد؛ به همین میزان در وزارت جهاد کشاورزی و وزارت علوم نیز متخصص داریم. ما شاهد انباشت موثری در وزارت جهاد کشاورزی هستیم. ما برای حل مسائل به دو ورودی داده‌های دقیق و به‌جا و درست و همچنین محرک مالی نیاز داریم. طی ۴۰ سال اخیر که وزارت جهاد کشاورزی درگیر این موضوع بوده، منابع مالی و نیروی انسانی موردنیاز وجود داشته است. اما چرا مسائل ما حل نمی‌شود؟ یک تفاوت بارز میان خلقت جانوران و گیاهان وجود دارد، در دنیای جانوران فرآیند انتقال پیام مساله‌ای جدی را حل کرده است و از دنیای بی‌هوشیمی فاصله گرفته و به‌دنیای بیوفزیک رسیده است. به بیان بهتر سرعت چاب‌ه‌یابی داده‌ها در جانوران فوق‌العاده توسعه پیدا کرده است. متأسفانه ما با دو چالش موجودی داده و فرآوری داده مواجه هستیم. ما پردازشگر موثر داریم اما انتقال و جریان ما دچار چالش است. داده‌ها در وزارتخانه‌ها حبس می‌شوند. عمده داده‌های ما در روزنامه‌ها قابل مشاهده است. سرانه مصرف گوشت در کشور ما چقدر است؟ چرا ما نمی‌توانیم در یک بازه زمانی خاص درباره آن گفت‌وگو کنیم؟ ما آمار را به‌گونه‌ای بیان می‌کنیم که توسط مخاطب حس نمی‌شود. قرار نیست داده‌های ما با یک مرکزیت تحلیل شود. این بحران، بحران ملی و دولتی است. امنیت غذا چهار مولفه اصلی و ذاتی دارد: فرهنگی، دسترسی، بهره‌براری و پایداری این سه مولفه، اطلاعات مربوط به هر کدام از این مولفه‌ها در یک وزارتخانه جمع شده است. یکی از بحران‌های جدی کشور سازمان برنامه‌و بودجه است. ما متأسفانه سازمان برنامه‌و بودجه‌ای که در شأن وزارتخانه‌ها باشد به وجود نیاورده‌ایم و از آن انتظار نداشته‌ایم. وزارت جهاد با یکی از پیچیده‌ترین حالت‌های مدیریت مواجه است؛ چراکه هم با حشرات، هم گیاهان، هم

پرنندگان و هم حیوانات و… سروکار دارد. وقتی اطلاعات پیچیده و زیاد است، بزرگ‌ترین چالش ما به‌نگامی داده‌ها خواهد بود. من فکر می‌کنم وزارت جهاد مثل همه وزارتخانه‌ها متشکل از دو بخش ستاد و صف است، ما گسست ادراکی بین این دو وجه داریم. از سوی دیگر نیز ما به لحاظ ارتباطات جهانی دچار مشکل هستیم. ما نمی‌توانیم موضوع امنیت غذا را صرفاً به وزارت جهاد کشاورزی بسپاریم، چراکه سرکوب قیمتی انجام می‌شود و روند‌ها را برهم می‌زند. دولت به واسطه اینکه از دلار، واردات، هزینه کارگر و… تاثیر می‌پذیر نمی‌تواند هزینه‌ها را مهار کند. قیمت، تابعی از عرضه و تقاضاست. عموماً سوسسید هم موجب بروز فساد می‌شود. ما به بخش کشاورزی سیاسی نگاه می‌کنیم. سیاست‌زدگی آزار جدی بخش کشاورزی شده است. ما متأسفانه شاهد ریزگرد در رشت هستیم؛ علت این موضوع به از بین رفتن منابع و مراتع بازمی‌گردد. ما برای احیای یک هکتار مرتع بین ۴ تا ۵ میلیون تومان سرمایه لازم داریم. در کشور به حدود یک‌هزار همت سرمایه نیاز داریم تا بتوانیم منابع خود را احیا کنیم. این هزینه انجام داده‌شدن باشد. کشاورزی شغل محسوب نمی‌شود و صنف ندارد. ما به اینکه کشاورزی بخش بنیادی کشور است، اعتقاد نداریم. یکی از مشکلات حوزه کشاورزی این است بزرگانی که رئیس‌جمهور و مسئول شده بودند، می‌گفتند برای مثال چرامخ که تولید داخل است گران می‌شود؟ اما هزینه کارگر، خرید وسایل اولیه زندگی و… با هزینه ایران نیست. مهم‌ترین پیوسته‌های هر تصمیم سیاسی، فرهنگی و ملی پیوست کشاورزی و امنیت غذایی است.

❖ خالی شدن آب‌های زیرزمینی با زیرپا گذاشتن یک قانون
عباس کشاورز، معاون پژوهشی مرکز ملی مطالعات آب اتاق بازرگانی ایران در پاسخ به این سوال که چه تدابیری برای حفظ منابع آب و افزایش بهره‌وری در مصرف آب در کشور اتخاذ شده است، گفت قانون توزیع عادلانه آب سال ۶۱ حکمی تحت‌عنوان تحویل حجمی دارد. این تحویل حجمی منوط به سند آب بوده است. سند ملی آب در سال ۷۶ بین وزارت کشاورزی و وزارت نیرو مشترک‌تأهیه شده و به تصویب هیات دولت رسیده است. این سند سه فصل دارد. بر این اساس در هر دشت کشور از تاریخ کشت، تاریخ برداشت، نیازی آبی تا توجه به بارندگی و اقلیم و… گیاهی – که می‌کارد- خبر دارید. مورد دیگر تحویل حجمی بوده است. قرار بود براساس این سند تحویل حجمی از واحدهای بزرگ کشاورزی آغاز شود. در عمل هیچ اتفاقی رخ نداد. تعارض منافع مانع دقت حساب و کتاب شد. درنتیجه تلاش‌های صورت‌گرفته در بخش کشاورزی برای توسعه آبیاری تحت‌فشار با امید مصرف آب کمتر انجام شد، به دلیل نداشتن تحویل حجمی منجر به توسعه سطح زیر کشت یا چاب‌ه‌یابی محصول شد. بنابراین حمایت‌های صورت‌گرفته از آبیاری تحت‌فشار نیز به صرفه‌جویی منجر نشد. این دو

مورد سبب خالی شدن آب زیرزمین شد. این موضوع جدید نیست. مساله فرونشست به قدری جدی شده که در تهران، اصفهان، کاشان، نیشابور، همدان و… قابل مشاهده است. یکی از دوستان اخیراً به من گفت برنامه دولت چین این است که تا ۲۰۴۲ کل برداشت آب زیرزمینی را حجمی کند. راه آن ایجاد کنتور و صفر کردن آن است. این مورد با تحویل حجمی نتافض دارد. در این روش با نصب کنتور با توجه به سفره، حجم آب، ذخیره استراتژیک، ذخیره دینامیک و… فرد می‌تواند ۱۵ لیتر بر ثانیه به مدت ۶ ماه برداشت کند. کنتور بعد از این میزان خاموش می‌شود و کسی هم نمی‌تواند آن را روشن کند. تا این لحظه ما نتوانسته‌ایم به این نظم در کشور برسیم.

لزوم بازگشت به کشت سازگار با محیط

حسین عسگری، عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی درخصوص چالش‌ها و راهکاری‌های کاهش شدت بحران آبی در کشور گفت: «زمین یکی از آثار برداشت است. مطابق سند دانش بنیان، ما باید به مصرف حجمی ۵۰ میلیارد مترمکعب برسیم. این موضوع به معنای تحقق تولید دوکیلوگرم بافت به ازای مترمکعب است. ما سه رویکرد داریم برای اینکه بتوانیم در ازای آب از افراد تولید بخواهیم. ما باید توده نژادی مناسبی داشته باشیم که سازگار با آب و اقلیم کشور باشد. اگر شما یونجه را در کرمان کشتید به اندازه برنج در گیلان آن را مصرف می‌کنند. ما اگر می‌دانیم در کرمان نباید یونجه کشت داده شود، گاو شیری هم نباید در آنجا پرورش داده شود، چون فرد نمی‌تواند یونجه را از سازه به کرمان ببرد. باید در هر زیست‌بومی گیاه مناسب آن را بکاریم. قدم بعدی این است که نژاد را با زیست‌بوم هماهنگ کنیم. از سوی دیگر باید آب را شایسته به گیاه برسانیم. قسمت سوم این است مقدار تبخیر را مدیریت کنیم. به بیان بهتر اگر سیستم گیاه ما تبخیری است باید برای آن حفاظ بگذاریم. اگر ما عناصر تعریف حجم، نژاد مناسب، انتقال مناسب و مدیریت فرآیند تبخیر را مدیریت کنیم می‌توانیم موضوع آب را کنترل‌گفت، بخش کشاورزی، جدی صنعت گلخانه در کشور این است که هزینه گلخانه، قیمت تمام‌شده هر محصول در کوتاه‌مدت را بالا می‌برد. اگر مدل‌خه دولت باشد، این امر به صنعت گلخانه صدمه وارد می‌کند. هزینه ساختار بسیار بالاست، اما راندمان و بهره‌برداری پایین است. ایجاد مناطق آزاد گلخانه‌ای از مواردی بود که در دوران دولت سیزدهم پیگیری شد، یعنی فرد باید نزدیک گلخانه نرینگوا ایجاد و مسکن مهر فراهم کند و این موارد از قوانین داخلی حذف

بشد. برای مثال اگر امکان مصرف محصولی فراهم نیست، شرایط صادرات آن فراهم شود. اگر ما بتوانیم زنجیره را حفظ کنیم بین ۴ تا ۶ سال زمان لازم است که کشاورز ما با این مدل سازگار شود. بزرگ‌ترین چالش ما این است که هر پیشنهادهی به کشاورزی می‌دهیم، چون لحظه‌ای، مقطعی و ناپایدار است، او به این نتیجه می‌رسد برود کاری را انجام دهد که خودش می‌داند. در دشت یزد همین کشاورز قنات را ایجاد کرد، میانگین استحصال آب را تدوین کرد و بادگیر ساخت. ما باید باور کنیم مردم به قدر کافی هوش و استعداد مدیریت دارند و کافی است مداخله زائد نکنیم.»

تدوین سند امنیت غذایی در دولت سیزدهم

عباس کشاورز در پاسخ به این سوال که آیا با توجه به منابع آب و خاک کشور، امکان تحقق رویکرد خودکفایی در اقلام غذایی وجود دارد، گفت سند امنیت غذایی که رئیس‌جمهور شهید امضا کرد، اندازه خودکفایی کشور را تنگ کرد. از نظر من این سند مشروط بر تغییر رویکردها می‌تواند موثر باشد، مثلاً باید عملیات کشاورزی به زراعی را به کلی کنار بگذاریم. این عملیات هزینه‌بر، فرسایشی و ضدتولید است که مصرف آب را افزایش می‌دهد. به همین دلیل ما نتوانستیم عملکرد خود را بهبود ببخشیم. اگر مدیریت هوشمند مصرف دقیقه‌ای مستقر شود، باید مدیریت هوشمند کشاورزی حفاظتی نیز مستقر شود. ظرف ۴ تا ۵ سال این روند به ۲۵ درصد افزایش تولید و ۲۰ درصد کاهش مصرف آب منجر می‌شود. افزایش تولید برنج با‌صل تمرکز تولید در گیلان و مازندران ممکن است. سطح زیر کشت زراعت آبی کشور باید ۵۰۰ هزار هکتار کاهش پیدا کند، در این صورت تولید کشور ۶۳ درصد افزایش پیدا خواهد کرد. توصیه چرخه استقرار گیاهان باید مبتنی بر شرایط اقلیمی جدید و خصوصیات خاک شود. این موضوع به‌ویژه در محصولات باغی خود را نشان می‌دهد. تغییرات تنش‌های محیطی سبب شده تلقیح بذر و باروری در بسیاری از گیاهان باغ‌های ما دچار اختلال شود، بنابراین با این تغییرات و اقدامات امنیتی غذایی و وضعیت کشاورزی تقویت می‌شود، خاک بهبود پیدا می‌کند و صرفه‌جویی قابل‌توجهی در حوزه آب صورت می‌گیرد. در این صورت می‌توانیم برداشت از چاه را کاهش دهیم که نگران فرونشست ناشیم. بخشی از آب را به محیط‌زیست بدهیم و نگران مواردی ازجمله مسائل زیست‌محیطی، ریزگرد‌ها، پدیده‌های ناشی از مهاجرت و برخی بیماری‌ها ناشیم. ریل باید عوض شود. ریل قدیمی ما را به مقصد نخواهد رساند.

لزوم تغییر سبد غذایی کشور

حسین عسگری، عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی درخصوص چالش‌های بخش کشاورزی و غذای کشور می‌گوید یکی از چالش‌های ما در حوزه امنیت غذایی، موضوع سبزی شکمی و گوارشی است. این درحالی است که ما نیازمند سبزی سولمی به عنوان یکی از بنیادی‌ترین انواع سبزی در سبد خانوار هستیم. وظیفه حکمران این است که سبد خانوار را در راستای تأمین این نیاز هم مدیریت کند. قابل توجه است که به لحاظ فناوری، ظرفیت آب و ظرفیت خاک، قابلیت خوداتکایی داریم. بزرگ‌ترین چالش ما در حال حاضر این است که ما نتوانستیم زنجیره ارزش کشور را با محصولات هماهنگ کنیم. در رابطه با کشت برنج، فناوری می‌تواند به ما در جهت افزایش بهره‌وری کمک کند. اما این امکان در صورت تداوم کشت با روش‌های کلاسیک ممکن نخواهد بود. برای مثال شلنوک سخت برنج یکی از محصولات پرکاربرد در ساخت بتن به شما می‌رود، اما متأسفانه فناوری تولید آن در کشور وجود ندارد. وظیفه‌شناسایی فناوری‌های موردنیاز صنعت کشاورزی برعهده شرکت‌ها نیست، بلکه برعهده وزارتخانه‌های مربوطه است. میزان تولید ما آن اندازه که ارزش آفرینی اهمیت دارد، مهم نیست. تأکید ما بر این است با استقرار زنجیره ارزش و زنجیره تأمین، وضعیت کشاورز بهبود پیدا کند. خوداتکایی در گرو تأمین و استقرار زنجیره ارزش غذایی است که باید توسط شرکت‌ها انجام می‌شود. فناوری می‌تواند به وزارت جهاد کشاورزی نیاز به اجرای تخصیص ظرفیت به دیگر شرکت‌ها را دارد درحالی‌که تنها خود، مسئولیت هرآنچه وجود دارد را برعهده گرفته است. از نظر من بخش کشاورزی خصوصی‌ترین بخش کشور است.

مهم‌ترین اولویت‌های دولت آینده در حوزه کشاورزی

عباس کشاورز، معاون پژوهشی مرکز ملی مطالعات آب اتاق بازرگانی ایران در پاسخ به این سوال که مهم‌ترین اولویت‌های دولت آینده در حوزه کشاورزی چه باید باشد؟ معتقد است در نظر من دولت آینده باید رسیدگی به موضوع آب را در لیست اولویت‌های خود قرار دهد و به مباحثی ازجمله رفع تعارض، جلب مشارکت و… بپردازد. نکته دوم تغییر تکنولوژی‌های کشت در بخش حفاظتی است. نکته سوم تغییر روش‌های کشت است. مورد چهارم تغییر مناطق کشت بر مبنای بهره‌وری و مورد پنجم تغییر نوع تولید است. این یک کیچج کامل به عنوان گام اول در تأمین امنیت غذایی و حفظ منابع و افزایش درآمد کشاورزی به شمار می‌رود. گام ضروری بعدی حذف مداخلات دولت و خصوصی‌سازی است. پس از آن رفع انحصار در اولویت قرار دارد. قدم بعدی ما باید سرمایه‌گذاری و حفظ منابع طبیعی باشد. طبق آمار‌ها درآمد کشاورزان از هزینه‌های آنها کمتر است و امکان سرمایه‌گذاری جدید ندارند.

حسین عسگری، عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی نیز در این خصوص معتقد است دولت آینده باید وزارت را انتخاب کند که درک خوبی از شاخص‌های کمی داشته باشد و صرفاً متکی به توصیه‌ها و شاخص‌های کیفی نباشد. به بیان بهتر، آثار اقدامات آن باید به‌وضوح قابل رویت باشد. ما وزیری را می‌خواهیم که مدیر باشد و نه گلخانه‌ساز! وزیر باید مسئولیت‌پذیر، زمان‌شناس و برنامه‌ریز باشد. نکته بعدی این است که خود دولت به هیچ‌عنوان نباید بخش کشاورزی را اجدا از اقتصاد بانداند. بخش کشاورزی یک بخش مطلقاً اقتصادی است. پیشنهاد می‌کنم پرداخت‌ها به بخش کشاورزی اعم از منابع و محصولات به صورت آزاد انجام شود. دولت می‌تواند برای حمایت از مصرف‌کننده برای مثال گوشت را دو میلیون تومان خریداری کند و به نرخ یک میلیون و ۸۰۰ هزار تومان به مصرف‌کننده بفروشد. بازار هیچ‌وقت راه را اشتباه انتخاب نمی‌کند؛ بازار یعنی تعادل میان عرضه و تقاضا. آثار هیجانات را وارد بازار نکنیم مردم به اندازه خرید می‌کنند. اصلاً نیازی نیست در این بخش دولت به کالای کشاورزی سوسسید بدهد. هد‌اخله دولت باعث شکست در بازار می‌شود؛ این امر هم‌زمان به تولیدکننده و مصرف‌کننده صدمه می‌زند. یکی از ایرادات عرصه کشاورزی وجود فساد‌های پنهان است؛ در تمام دنیا از حوزه کشاورزی برای پولشویی استفاده می‌شود. ما نباید صنعت کشاورزی را به یک بخش فسادزاد تبدیل کنیم. بخش کشاورزی می‌تواند مانند بورس به یک بنگاه اقتصادی تبدیل شود.